

A HIT példaképei az Ó- és Újszövetségben

Mit tanuljunk Ábrahámtól, hogy közelebb kerüljünk Istenhez?

Tekintsünk úgy a Bibliában olvasható történetekre, mint az Istenről megérintett emberek vallási tapasztalatára. Gyűjtemény, melyben Isten és ember folyamatos párbeszédét örökítették meg az utókor számára.

Ábrahám történetét az őstörténet utolsó szakaszát követően olvashatjuk, vagyis a bábéli zűrzavar ellenpontjaként. Az emberi gőg és önteltség szimbólumaként előttünk álló bábéli toronyépítés (Ter 11,1-9) az emberi nem megosztottságához és szétszórásához vezetett.

Ábrahám apja, Terach vándorlása része ennek a szétszórtságnak és céltalan bizonytalanságnak, amely alapjaiban különbözik az Ábrahám meg hívásából fakadó élettől. Isten arra hívja Ábrahámot, hogy induljon el az új föld felé, hogy aztán nyerjen

• Rembrandt festménye: Ábrahám feláldozza a fiát

áldást, és ígéretet arra, hogy mindig vele marad (Ter 12,1-4). Az új kezdetet éppen a szétszóratottságból a valami felé való elindulást jelentő átmenet jelzi, hiszen valaminek elhagyása által elindul a határozott cél felé, hogy az Isten elutasítását követő átkot áldás váltsa fel. Isten sohasem nyugszik bele abba, hogy teremtménye ügyetlenül botorkál előre; a világba lép, kijelöli az ösvényt utat tévesztett, de úton levő lépteink számára.

Igéret és áldás

Isten tehát részt vállal a hétköznapi ember életéből és ennek következtében az emberi lét horizontja határtalanul kitarul. A horizontot mind térben, mind időben való kiszélesedését a pátriárkák történetének szerzője az ígéret és az áldás szavakkal fejezi ki.

E fogalom minden valószerűség szerint már léteztek az ósatyák korában, és a hagyomány egymást követő korszakaiban is jelen voltak, így jelentésük a századok folyamán fokozatosan bontakozott ki. Mivel az ígéret természeténél fogva nyitott a jövőre, elmondható róla, hogy már csirájában hordozza jövőbeni kibontakozását. A történet leírásának előttünk álló végső formájában az ígéret „a föld és az utód” ajándékában nyer megfogalmazást, egyben túl is tekint ezek valamit előkészítő jellegű beteljesedésen. Az áldás - vagy más szavakkal a teljesebb élet ajándéka - kifejezetten is magában foglalja a határtalanság dimenzióját: „Általad nyer áldást a föld minden nemzete”. Ábrahám által a világtörténelemben első alkalommal jelenik meg a maga egyetemességével az élet és boldogság forrása.

Isten tehát találkozik az emberrel, hogy számára - és általa mások számára is - feltárja az ígéretekkel teli jövőt. Sőt, a történet egy másik, szintén alapvetően fontos elemet is tartalmaz: Isten első szava így hangzik: „Hagyd el...” Az isteni ígéret és áldás elszakíthatatlanul összefonódik az elindulás tényével; aki meghívást kapott, annak el kell hagynia megszokott világát, hogy Istennel új, kockázatos, merész vállalkozásba kezdjen.

A teljesebb élet ígérete és az otthon elhagyására való meghívás így Ábrahám és Isten találkozásának két elválaszthatatlan tényezője. Mégis hiba lenne, ha a köztük levő kapcsolatot úgy tekintenénk, mint előzetes föltételelt és kiérdemelt jutalmat: „ha ezt meg ezt megteszed, viszonzásul megadom neked...” Az ilyesféle elképzelés Istenről inkább az emberek zavaros gondolkodásmódjának a következménye, mintsem Isten megértésének kulcsa.

A teljes önátadás a hit mibenléte

Az „ígéret és elindulás” témájáról tovább elmélkedve fölismerjük, hogy valójában egyazon érme két oldaláról van szó, amely pontosan megfelel az isteni és emberi magatartásnak. Isten ingyen adja áldását, Őt nem határozza meg az elfogadás vagy az elutasítás ténye. Ezáltal Isten - miközben

önmagát adja - egyben sebezhetővé is válik, és ez fejezi ki leginkább, ki is Ő valójában. Éppen ezért az ember részéről az egyedül megfélelő, helyes válasz a teljes önátadás, a sebezhetőség vállalása - ebben áll a hit mibenléte.

Hasztalan próbálkozás tehát külső szemlélőként megérteni Isten ajándékát, garanciát keresve, még mielőtt az ember teljesen rábízna magát. A megértés egyedüli útja a bátor lépés megtétele, a kockázat vállalása - válaszként Isten hasonló lépésére -, és a kételkedés nélküli elindulás. A megfelelő döntés meghozatala mellett azonban jelentős különbség is fölfedezhető ember és Isten között: az a kockázat, amit Isten fölállal, minden határon túlmegy és magában foglalja mindazt a lehetőséget, amit bárki ember válaszként egyáltalán vállalni képes. Ábrahám meghívásának történetében az áldás sokkal hangsúlyosabb, mint az otthon elhagyására szóló fölhívás. Nem is lehet e kettőt összehasonlítani. Isten ajándéka képezi az emberi válasz alapját és indítékát: „Mindem tőled jön, s azt is a te kezdeből kaptuk, amit felajánlottunk neked. Hiszen csak idegenek és jövevények vagyunk előtted, mint amilyenek atyáink is voltak.” (1Krón 29,14-15).

Aki egészen az Úrra hagyatkozik, Istennel jár

A Teremtés könyve 12. fejezetének vége már úgy mutatja Ábrahámot, mint aki teljesen az Úrra hagyatkozik; teljes valójával képes az isteni ígérethez gyökeret verni, bizalmát abba veti, Aki egyedül képes őt betölteni (vö. Róm 4,20-21). A Másikra való tökéletes ráhagyatkozás egzisztenciális tette egyfajta előzetes meghatározása annak, amit azután a Biblia „hit” szóval jelöl. Hinni, vagy más szavakkal „Istennel járni” (Ter 5,24; 6,9; 48,15). Nyomat sem látjuk itt a „hit” és „tevékenység” afféle szembeállításának, ami a nyugati kereszténységet oly alaposan tönkretette.

Ábrahám hite bizonyosan mindent átfogó bizalmi magatartás lehetett, és életének minden konkrét lépésében jelentkezett. Enélkül nem is beszélhetnénk a hit valóságos létezéséről (vö. Jak 2,21-23). Így a bizalom irányította ember az egész emberiség családjának áldásává lesz. Nincs itt törés „belső” és „külső”, lelki, szociális és politikai szféra között. Ábrahámnak a történelem színpadán megvalósuló zarándok élete hű megjelenítése annak a kapcsolatnak, ami közte és az őt megszólító Isten között történt. Ezért lehet ezt a történetet az Istennel való közösség példázatának tekinteni.